

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ¹

Рекуненко І.І.,

*доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та
страхування ННІ БТ «УАБС» СумДУ
i.rekunenکو@uabs.sumdu.edu.ua*

Кобець Ж.О.,

*студентка 1-го курсу магістратури СумДУ
zhanпа.kobecь@gmail.com*

Швидько І.О.,

студентка 2-го курсу магістратури СумДУ

Статтю присвячено дослідженню особливостей формування та розвитку національної системи фінансового моніторингу у контексті протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом (AML/CFT). Систематизовано основні підходи до визначення сутності поняття «фінансовий моніторинг» відповідно до рівня його проведення, а також розкрито правові аспекти регулювання AML/CFT в Україні. Виокремлено основні функції фінансового моніторингу, серед яких організаційно-управлінська; контрольно-наглядова; оперативно-аналітична; інформаційна та превентивна.

Здійснено огляд результатів діяльності Державної служби фінансового моніторингу України, які підтверджують, що банківський сектор є фінансово найпотужнішим каналом нелегальних потоків. У свою чергу, фінансовий моніторинг небанківського сектору характеризується низькою інституційною результативністю.

У статті наведено перелік фінансових операцій, які найчастіше, пов'язані з незаконною легалізацією доходів, серед яких готівкові фінансові операції та операції, пов'язані з одержанням або наданням фінансової допомоги.

Визначено, що ключовими проблемами становлення системи фінансового моніторингу в Україні є: суперечливі умови державотворчих процесів (слабкість правоохоронних та судових органів); незбалансованість регулювання підприємницької діяльності (складність та тривалість започаткування бізнесу, високий рівень податкового навантаження); особливості інвестиційної політики; низький рівень фінансової інклюзії в Україні.

Враховуючи міжнародний досвід розвинених країн України доцільно розширити перелік фінансових злочинів, пов'язаних з AML/CFT, відповідно до Рекомендацій FATF; посилити міжвідомчу координацію та створити єдину інформаційну систему обміну; посилити персональну відповідальність посадових осіб.

Основними напрямками реалізації концепції розвитку системи фінансового моніторингу в Україні мають стати: активізації міжнародного співробітництва; удосконалення механізмів ідентифікації та розкриття підозрілих операцій, усуненням «сліпих зон» чи неупорядкованості розподілу компетенцій; підвищення кваліфікації кадрів і т. д. Крім того, основним завданням проведення внутрішнього фінансового моніторингу на рівні банку має стати використання інструментів «customer due diligence / enhanced due diligence», а також «know you client / know your customer's customer», з метою забезпечення прозорості (легальності) взаємовідносин з контрагентами.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансування тероризму, банківський сектор, фінансові операції, легалізація (відмивання) доходів, Державна служба фінансового моніторингу України.

DOI: 10.21272/ 1817-9215.2020.1-11

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі світова фінансова система характеризується динамічним розвитком, зокрема посиленням інтеграційних процесів, зрощенням капіталів з метою створення фінансових конгломератів, прискоренням та збільшенням обсягів міжнародних трансакцій, що у свою чергу супроводжуються зростанням економічних ризиків, пов'язаних з тіньовими фінансовими операціями. Міжнародна спільнота крок за кроком намагається удосконалити та уніфікувати систему протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму

¹ Дослідження виконане у рамках держбюджетної науково-дослідної роботи 0120U100473 «Формування інструментарію детінізації економіки України на основі каузального моделювання траєкторій взаємодії фінансових посередників»

(загальноприйняте скорочення – AML/CFT – Anti-Money Laundering / Combating the Financing of Terrorism).

Одним із дієвих механізмів у сфері AML/CFT є фінансовий моніторинг. Україна, прагнучи до входження в Європейський простір та забезпечення високого рівня фінансової безпеки, продовжує активну роботу над створенням ефективного нагляду та контролю за фінансовими потоками.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню особливостей розвитку та становлення системи фінансового моніторингу, а також антилегалізаційним заходам в Україні присвячено роботи широкого кола науковців, серед них Акімова О. В., Андрійченко Ж. О., Балануца О.О., Борець М.В., Виговська Н.Г., Глушенко О. О., Гулько Л.Г., Дмитренко І.М., Д'яконова І.І., Кирианов Б.Ф., Костирко Р.О., Куришко О.О., Світлична В.Ю., Семен І. Б., Хмельюк А.А, Шиян Д.В. та інші.

Тим не менш, недосконалість нормативно-правової бази, що проявляється у відставанні національного законодавства від міжнародних норм та рекомендацій, породжує необхідність подальшого розгляду питання.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Головною метою статті є обґрунтування теоретичних положень з організації і здійснення фінансового моніторингу в Україні та виділення основних напрямків удосконалення державної політики у сфері AML/CFT.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування цілісної системи фінансового моніторингу є не лише міжнародним стандартом, а передумовою подальшого соціально-економічного розвитку, реформування бюджетної системи та системи соціального забезпечення населення, ефективного використання державної власності, забезпечення належного рівня національної безпеки України.

Досліджуючи таку економічну категорію як «фінансовий моніторинг», слід відмітити розбіжність наукових поглядів до визначення сутності даного поняття. Зауважимо, що на сучасному етапі більш уживаними залишаються терміни «фінансовий контроль», «банківський нагляд» та «моніторинг» [7]. Тим не менш, проведений аналіз існуючих трактувань, дає можливість виділити основні підходи до розуміння змісту фінансового моніторингу (рис.1).

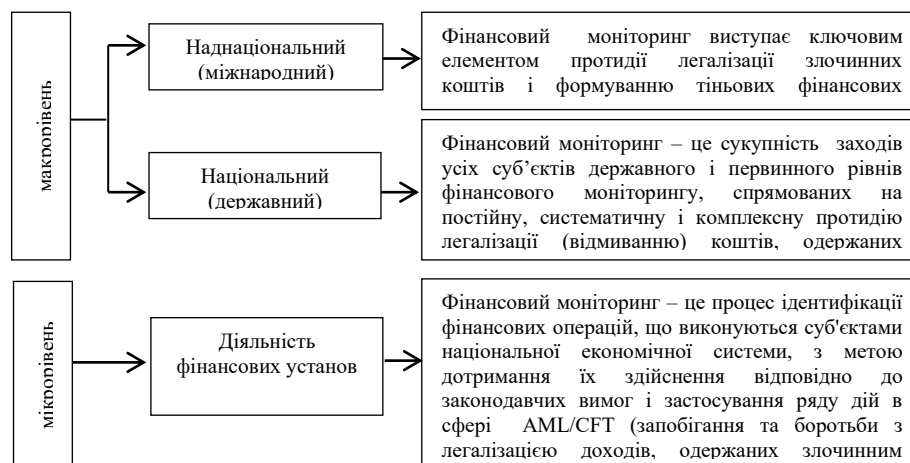

Рисунок 1 – Основні науково-методологічні підходи до трактування сутності «фінансового моніторингу» за рівнем його проведення (сформовано автором на основі [4,7])

Крім того, варто підкреслити, що досить поширеними серед науковців є бачення сутності фінансового моніторингу як особливої (специфічної) сфери фінансового контролю (А. Загородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко, О. Орлюк, Е. Дмитренко, А. Задоя, А. Клименко) [8] або як системи постійного спостереження, що дає можливість передбачення ризиків, пов'язаних з легалізацією коштів (І. Патюта, І. Бірюков) [15]. Однак такі думки породжують певну суперечність між тим, яке поняття є ширшим.

Заслугує на увагу підхід, запропонований М. Прошуніним, який розглядає фінансовий моніторинг як систему законодавчо закріплених правоохоронних, інформаційних та контрольних заходів, що здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу, з метою запобігання використанню фінансової системи для відмивання доходів від злочинної діяльності. Тобто, автор обмежується системою законодавчо закріплених процедур, пов'язаних не з державним фінансовим моніторингом у цілому, а тільки з операціями щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму [25].

Законом України від 14.10.2014 № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» визначено, що фінансовий моніторинг є сукупністю заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері AML/CFT та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного та первинного фінансового моніторингу [16].

Державна служба фінансового моніторингу України, що діє на основі Постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537 «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України», на сьогоднішній день є центральним органом виконавчої влади, який разом з іншими фінансово-наглядовими органами утворює інституційну основу системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [17].

Національна система фінансового моніторингу у її сучасному вигляді сформувалася в Україні відносно нещодавно, зазнаючи при цьому впливу міжнародних організацій (табл. 1).

Таблиця 1 – Міжнародні організації, що здійснюють координацію роботи у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних доходів (розроблено автором на основі [5,6,7])

Назва міжнародної організації	Рік та місце заснування	Характеристика
Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)	липень 1989 р., нарада керівників країн Великої Сімки у Парижі	– міждержавна організація; – прийняття у 1990 р. 40 Рекомендацій (Standards: FATF 40 Recommendations), що доповнені у 1996, 2003 та 2012 рр., та є дієвим набором мінімальних стандартів, протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом
Егмонтська група (Група підрозділів фінансової розвідки «Егмонт»)	червень 1995 р., представники 24 країн та ряду міжнародних органів, Брюссель	– неформальне об'єднання національних відомств, що виконують функції фінансової розвідки; – членство в ЕГ є однією з вимог Рекомендацій FATF; – основна мета – забезпечення швидкого (до 1 доби) обміну інформацією
MONEYVAL	вересень 1997 р. рішення Комітету Міністрів РЄ	– спеціальний комітет експертів Ради Європи; – створено для країн-членів та країн-кандидатів на вступ до РЄ, які не є членами FATF;
Базельський комітет	1974 р. Базельський конкордат, під егідою Банк міжнародних розрахунків	Комітет регулювання та нагляду за банківською діяльністю, що здійснює ефективний банківський нагляд, який включає перевірку органами банківського нагляду наявності адекватних регламентів, положень та інструкцій, які сприяють дотриманню високих етичних та професійних норм у фінансовому секторі
Вольфсберзька група	2000 р., створено 11-ма найбільшими банками світу	– міжбанківське об'єднання; – метою групи є розробка і дотримання принципів боротьби із незаконними банківськими оборотками у приватному банківському секторі

Крім зазначених у таблиці 1 міжнародних організацій, активне сприяння протидії легалізації доходів здійснюється Організацією об'єднаних націй (ООН), Міжнародним валютним фондом (МВФ), Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерпол), Євразійською групою з протидії легалізації злочинних доходів і фінансування тероризму, Міжнародною організацією кримінальної поліції, Підрозділом фінансової розвідки США та інших країн, з якими співпрацює Державна служба фінансового моніторингу України.

Однак, незважаючи на цілу низку прийнятих нормативно-правових документів та створених міжнародних формувань, уніфікована система протидії злочинності у сфері AML/CFT, що стала б універсальним орієнтиром для більшості країн світу відсутня. Тобто, кожна країна залишає за собою можливість формування власної системи запобігання легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, а розроблені міжнародні стандарти мають рекомендаційний характер. Позитивним наслідком такого підходу є урахування національних особливостей та рівня розвитку, вільне адаптування до існуючого національного законодавства. З іншого боку, держави по-різному визначають предикатні кримінальні правопорушення у схемі «відмивання» (предикатний злочин – будь-який кримінальний злочин, в результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом злочину).

В цілому весь період становлення та розвитку національної системи AML/CFT можна представити трьома послідовними етапами (табл. 2) [6].

Таблиця 2 – Етапи становлення та розвитку національної системи AML/CFT (сформовано автором на основі [6,7])

Період	Роки	Основні досягнення
I	2002-2009	1) Постановою КМУ від 10 січня 2002 р. №35 у складі Міністерства фінансів України утворено Державний департамент фінансового моніторингу; 2) ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» (12 червня 2003 р.); 3) Ратифікація Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (4 лютого 2004 р.); 4) Указ Президента України «Про Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України» (24 грудня 2004 р.), ознаки: спеціальний статус, вузькоспеціалізований характер діяльності, повноваження поширюються на діяльність фізичних та юридичних осіб незалежно від відомчої підпорядкованості, можливість застосування заходів адміністративного примусу; 5) Держфінмоніторинг провів засідання робочих груп Егмонтської групи у м. Києві, у якому взяли участь 125 представників фінансових розвідок і міжнародних експертів (2007 р.)
II	2010-2012	Прийнято ряд законодавчих актів, якими: – удосконалено процедуру арешту терористичних активів у цивільному порядку, визначено порядок доступу до таких активів (відповідно до Рекомендацій FATF); – криміналізовано маніпулювання на фондовій біржі; – інсайдерську торгівлю та маніпуляції на фондовій біржі віднесено до предикатних злочинів Україну виключено з процедури постійного моніторингу Комітету MONEYVAL
III	2013-2019	Верховна Рада України ухвалила ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму та фінансування і розповсюдження зброї масового знищення» (набрав чинності 6 лютого 2015 р.) Упродовж 2014 р. прийнято Міністерством фінансів – 2 накази, Міністерством юстиції – 1 наказ, НКЦПФР – 2 рішення, Правління НБУ – 5 постанов, зокрема Постанова № 417 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» (26 червня 2017 р.) Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму та фінансування і розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 р.

За роки становлення національної системи фінансового моніторингу Україна декілька разів потрапляла до «чорного списку» непрацюючих країн за результатами оцінки групою FATF та MONEYVAL у 2002 та 2003 роках, а також до «сірого списку» у 2010 році, що ставало поштовхом до реформування.

У рамках здійснення міжнародного співробітництва Держфінмоніторинг може:

- укласти міжнародні міжвідомчі угоди з уповноваженими органами інших держав про співпрацю на умовах, передбачених законом;
- встановити міжнародне співробітництво з відповідними іноземними органами, компетентними в обміні досвідом та інформацією щодо AML/CFT та розповсюдження ЗМЗ;
- забезпечити співпрацю з FATF, MONEYVAL та інші;
- проводити засідання, формувати комітети й робочі групи, організувати наукові конференції та семінари з питань, що стосуються Держфінмоніторингу [12].

Зауважимо, що національним законодавством, забезпечення міжнародного співробітництва у досліджуваній сфері покладено також на Міністерство юстиції України – виконання судових рішень у сфері AML/CFT, зокрема, у частині конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом; Генеральну прокуратуру України – здійснення процесуальних дій у межах кримінальних проваджень; СБУ – подання пропозицій відповідним міжнародним інституціям стосовно включення (виключення) фізичних та юридичних осіб до відповідних переліків; Міністерство закордонних справ України – звернення до Ради Безпеки ООН стосовно одержання дозволів на доступ до активів, які пов’язані з AML/CFT й стосуються фінансових операцій, які зупинені відповідно до Резолюцій Ради Безпеки ООН; НАБУ здійснення правового співробітництва з компетентними органами іноземних держав, з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування; АРМА – забезпечення міжнародного співробітництва у сфері виявлення, розшуку та управління активами [5].

На рисунку 2 представлено основні види фінансового моніторингу відповідно до національного законодавства.

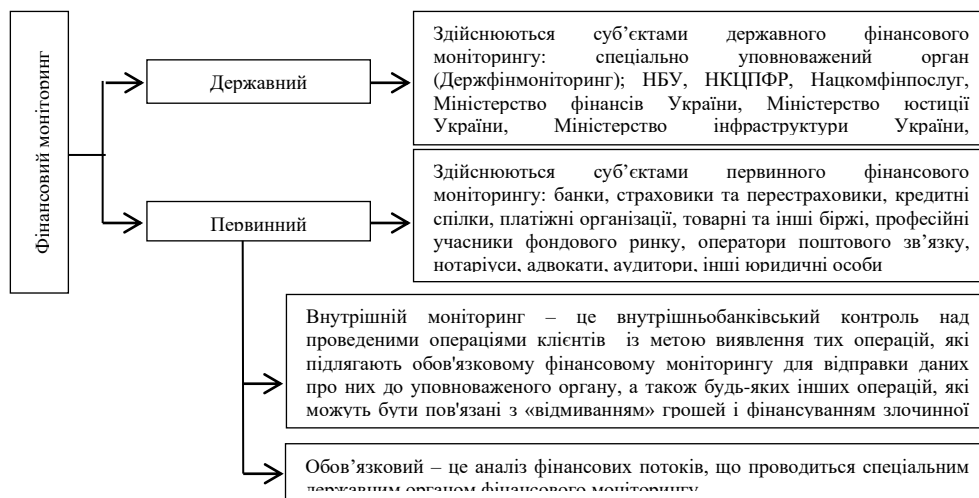

Рисунок 2 – Види фінансового моніторингу відповідно до національного законодавства (побудовано на основі [16])

Таким чином, законодавче розмежування системи державного і первинного фінансового моніторингу відбувається в контексті функціонування її суб'єктів і ґрунтується на таких принципах: взаємопов'язаність, повна підзвітність та підконтрольність суб'єктів первинного рівня фінансового моніторингу державному;

невтручання у законну діяльність суб'єктів системи фінансового моніторингу; розмежування завдань та обов'язків, що покладені на учасників; принцип превентивності роботи суб'єктів системи фінансового моніторингу.

На думку Акімової А. В. завдання фінансового моніторингу як складової державної системи фінансового контролю доцільно розмежовувати на основні (викриття фінансових злочинів та мінімізація прихованого характеру фінансових операцій, що можуть бути пов'язані із злочинною діяльністю; введення широкого переліку превентивних заходів; підвищення транспарентності фінансової діяльності та сумлінності фінансової поведінки), допоміжні (методичне забезпечення належного розкриття інформації та ідентифікації фінансових злочинів та легалізації коштів, отриманих в результаті злочинної діяльності; забезпечення руху інформації між суб'єктами фінансового моніторингу та органами правоохоронної системи тощо) [3,4].

Первинний фінансовий моніторинг характеризується такими основними функціями:

1) упорядкувальна (організаційно-управлінська), на основі існуючого законодавства передбачає визначення системи і порядку проведення моніторингу, його виконавців, їхніх завдань, обов'язків, форм і засобів фінансового спостереження;

2) контрольно-наглядова – реалізується через ідентифікацію і вивчення особи клієнта, який здійснює фінансову операцію, перевірку його видів діяльності, зіставлення з ними предметів операцій, стосовно яких здійснюється фінансовий моніторинг;

3) оперативно-аналітична – включає аналіз змісту фінансової операції та імовірність виникнення ризику відмивання грошей;

4) інформаційна, яка полягає в інформаційному обміні між суб'єктами державного і первинного фінансового моніторингу стосовно підозрілих операцій;

5) превентивна – полягає в попереджанні суб'єктами державного і первинного фінансового моніторингу відмиванню грошей [8,14]

Банківський сектор є фінансово найпотужнішою складовою економічної системи України. Саме тому значна відповідальність протидії легалізації (відмиванню) доходів покладено на Національний банк України. Постанови Правління НБУ з питань фінансового моніторингу включають вимоги до організації статистичної звітності, що подається до НБУ; застосування заходів впливу та санкцій до небанківських фінансових установ; проведення перевірок та інше.

Крім того, за результатами Держфінмоніторингу у 2019 р. на частку банків припадало 99,03% (рис. 3) від загального числа повідомлень про фінансові операції, що відповідає 11 327 040 шт., при цьому повідомлення надаються банками виключно в електронному вигляді, що сприяє автоматизації [12].

Рисунок 3 – Динаміка інформування про фінансові операції в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу за 2015-2019 рр., % [23]

У свою чергу, фінансовий моніторинг небанківського сектору характеризується низькою інституційною результативністю, що викликано відсутністю належного методичного забезпечення, складністю контролю за небанківськими установами.

Дані таблиці 3 свідчать, що з усіх отриманих повідомлень найбільшу частку складають повідомлення з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу (у 2019 р. близько 97 %), крім того спостерігається їх кількісне зростання на 7 218 703 повідомлень протягом аналізованого періоду.

Таблиця 3 – Дані, отриманні Державною службою фінансового моніторингу України, стосовно фінансових операцій в розрізі ознак фінансового моніторингу за період 2014-2018 рр., шт. [23]

Ознака фінансового моніторингу	Роки					Абсолютне відхилення 2019/2015
	2015	2016	2017	2018	2019	
Відстеження (моніторинг) фінансових операцій	7800	2414	10116	338	423	-7377
З ознаками обов'язкового та внутрішнього моніторингу	67888	76728	73300	51638	55964	-11924
З ознаками внутрішнього моніторингу	407462	315262	298394	253913	288317	-119145
З ознаками обов'язкового моніторингу	3873967	5925372	7631690	9663903	11092670	7218703

Натомість найменшу питому вагу мають повідомлення про відстеження фінансових операцій, кількість яких за 5 років скоротилася на 7 377 повідомлень. Відчутне зменшення (на 119 145) спостерігається і в числі повідомлень з ознаками внутрішнього моніторингу, питома вага яких у 2018 році складає 2,5 %.

Найчастіше під критерій фінансового моніторингу підпадають готівкові фінансові операції та операції, пов'язані з одержанням або наданням фінансової допомоги (рис. 4).

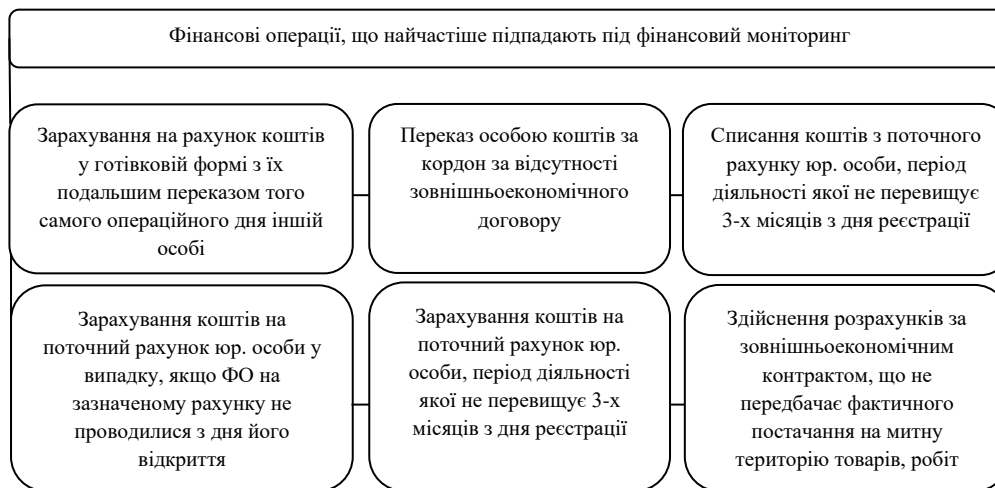

Рисунок 4 – Фінансові операції банків, що найчастіше підлягають фінансовому моніторингу [9]

Проблема капіталізації банків для України є досить гострою протягом 25 років незалежності, оскільки частка статутного капіталу банківської системи в цілому

не перевищувала 35%, у той час, коли для країн Центральної Європи, цей показник сягає 40%, а у США – до 80%.

Основним макроекономічним фактором, який сприяв таким змінам, стала криза 2014-2015 рр. та подальше підписання угоди про Асоціацію України з ЄС. Зокрема ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання впливу на стабільність банківської системи» від 04.07.2014 р. № 1586-VII було змінено мінімальний обсяг статутного капіталу зі 120 до 500 млн. грн., а також затверджено графік нарощення банками власного капіталу. Пізніше, у грудні 2017 р. його було змінено, як представлено у таблиці 4 [9].

Станом на сьогоднішній день у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 2385 від 06.11.2019 р., що передбачає зменшення розміру статутного капіталу для банків з 500 до 200 млн. грн [18].

Таблиця 4 – Графік нарощення статутного капіталу банків України до липня 2024 р. [20]

Період	Графік нарощення обсягу статутного капіталу банків	
	станом на 2014 р.	станом на 2017 р.
червень 2016	120 млн. грн.	-
липень 2017	200 млн. грн.	-
липень 2018	300 млн. грн.	-
липень 2019	400 млн. грн.	-
липень 2020	450 млн. грн.	300 млн. грн.
липень 2022	-	400 млн. грн.
липень 2024	500 млн. грн.	500 млн. грн.

Крім того, з огляду на зміни, внесені в ЗУ «Про банки і банківську діяльність» та реструктуризаційні заходи НБУ, основною метою є виведення неплатоспроможних банків з ринку, зменшення кількості «кишенькових» банків, які створювалися тимчасово для обслуговування 1-2 юридичних осіб в Україні та реформування банківської системи для створення міцної основи фінансової сфери країни (рис. 5).

Відповідно до даних рисунку 4, найбільша кількість банків зафіксована у 2010 році (184 установи), і надалі постійно скорочувалася. Після кризи 2014-2015 рр. за рішенням НБУ чимало установ було ліквідовано, у результаті чого станом на початок 2019 р. їх кількість склала 77 одиниць, що на 107 банків менше порівняно з 2010 р., і на 5 – по відношенню до 2018 р.

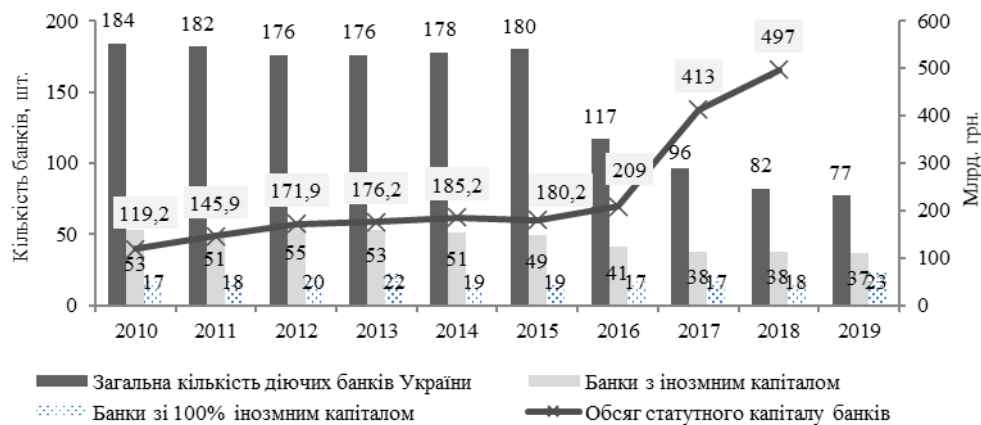

Рисунок 5 – Динаміка кількості та обсягу статутного капіталу діючих банків України за період 2010-2019 рр. [13,20]

Зауважимо, що кількість банків за участю іноземного капіталу скоротилася до 37, тобто на 16 одиниць в цілому за період. У свою чергу, кількість банків із 100% іноземним капіталом змінилася в напрямку зростання – від 17 до 23. При цьому, сукупний обсяг статутного капіталу банків станом на 2018 р. досяг 497 млрд. грн., що майже вдвічі перевищує рівень 2016 р.

Кількість системно-важливих банків залишається незмінною протягом 2018-2019 рр. і складає 14 установ, водночас замість Укрсоцбанку, який минулого року приєднався до Альфа-Банку, до переліку увійшов А-Банк. Для системно важливих банків діють підвищені вимоги, покликані забезпечити додатковий запас їх стійкості [20].

Фінансові результати діяльності комерційних банків України протягом досліджуваного періоду характеризуються стійким зростанням доходів – на 67,8 млрд грн. та витрат – на 32,3 млрд грн. Станом 01.01.2019 р. банківський сектор отримав прибуток у розмірі 22,3 млрд грн. Перевищення доходів над витратами у 2018 році позитивно впливає на значення показників рентабельності активів та рентабельності капіталу. Як можемо побачити на рисунку 6, показники рентабельності капіталу у 2017 р. різко зросли в порівнянні з 2016 р., хоча їх значення й залишалося від'ємним.

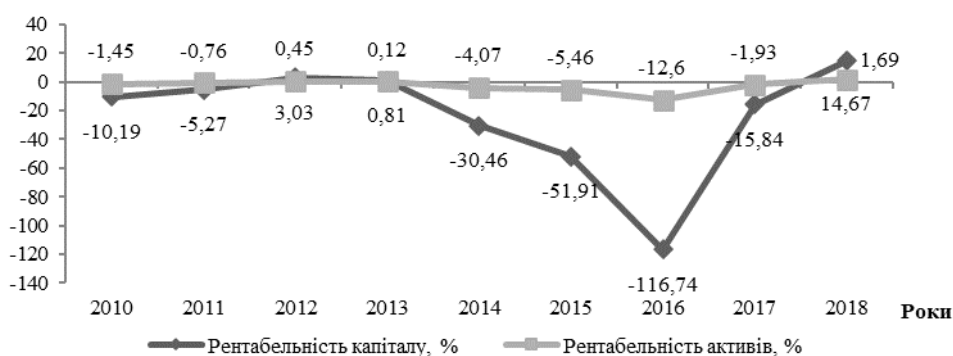

Рисунок 6 – Динаміка показників рентабельності активів та капіталу банківського сектору України за 2010-2018 рр., % [13]

У питанні вирішення досліджуваної проблеми важливим залишається необхідність удосконалення методичного підходу до впровадження індикаторів з виявлення параметрів підвищення ризику відмивання коштів через банківську систему.

Основними завданнями проведення внутрішнього фінансового моніторингу на рівні банку є:

- 1) використання інструментів customer due diligence / enhanced due diligence, а також know you client / know your customer's customer, що мають бути вбудовані в стисливу систему контролінгу та внутрішнього аудиту банку з метою забезпечення прозорості (легальності) взаємовідносин з контрагентами;
- 2) забезпечення належного рівня самостійності та незалежності в організації системи внутрішнього контролю і заходів врегулювання конфлікту між вигодою банку з одного боку, законністю і сумлінністю – з іншого;
- 3) забезпечення готовності банку співпрацювати з іншими інституціями фінансового моніторингу в межах їх компетенції з приводу отримання належної інформації та втручання в діяльність (з використанням інструментів compliance control) [11,15].

Ключовими проблемами становлення системи фінансового моніторингу в Україні є:

1. Суперечливі умови державотворчих процесів, зокрема слабкість правоохоронних та судових органів на тлі політичної нестабільності та економічної кризи, спричинили формування нелегальних секторів економіки. Дослідження Київського міжнародного інституту соціології свідчать, що обсяг тіншових потоків у 2017 р. склав 46,8% ВВП країни, а у 2018 р. – 47,2%. У свою чергу, за розрахунками Мінекономрозвитку рівень тіншової економіки склав 32% від офіційного ВВП [24].

2. Незбалансованість регулювання підприємницької діяльності, що полягає у складності започаткування бізнесу та тривалості отримання відповідних дозволів, рівні податкового навантаження. У рейтингу Світового банку Doing Business, що описує легкість ведення бізнесу, Україна за результатами 2019 р. посіла 71 сходинку серед 190 країн світу. Цей результат на 9 позицій вище ніж у 2017 р. Тим не менш, негативною тенденцією характеризуються показники системи сплати податків, реєстрації бізнесу, доступу до енергоресурсів та кредитних коштів [1].

3. Особливості інвестиційної політики: обсяг прямих іноземних інвестицій у 2018 р. становив 2 355 млн. дол. США, що на 7,6% більше порівняно з 2017 р. і на 28,3% менше по відношенню до 2016 р. За три квартали 2019 р. було інвестовано 1 711 млн. дол. США. Слід відмітити, що ПІІ в Україні утворені двома групами капіталів: перша – безпосередньо належить іноземним резидентам, друга – контролюються іноземними компаніями резидентів України (капітали раніше виведені з країни, до офшорної юрисдикції – round-tripping FDI). Крім того, найбільшими інвестором країни залишається Російська Федерація (більше 30% ПІІ), вагома частка припадає на Кіпр, а обсяги надходжень з країн-членів європейської зони (Нідерланди, Австрія, Польща, Франція, Велика Британія) – скорочується [19,21,26].

4. Низький рівень фінансової інклюзії в Україні, що пов'язаний відсутністю достатнього рівня фінансової грамотності, прогалинами національного законодавства у сфері захисту прав споживачів, зокрема споживачів фінансових послуг (табл. 5).

Таблиця 5 – Динаміка окремих показників фінансової інклюзії, %

Показник	Світ		Країни ОЕСР		Україна	
	2014	2017	2014	2017	2014	2017
Наявність рахунку у фінансових установах	61,2	67,1	52,9	94,7	27,5	62,9
Наявність дебетової карти	40,6	47,7	79,7	84,2	39,7	49,4
Наявність кредитної карти	17,6	18,4	52,9	56,7	27,5	26,7
Зберігають гроші у фінансових установах	27,4	26,7	51,6	56,5	7,8	12,9
Позичали у фінансових установах	10,6	22,5	18,4	56,8	8,3	21,7
Позичали у нелегальних кредиторів	4,6	-	0,9	-	2,3	-
Позичали у родичів або друзів	26,2	25,8	14,9	12,7	22,1	30,8

* побудовано автором за даними World Bank, дані відносно осіб старше 15 років [2]

За показником Global Findex 2014/2017 рр. в Україні спостерігається достатньо низький рівень фінансової інклюзії населення в організований грошовий ринок. Так, більшість показників є нижчими, ніж у розвинених країнах ОЕСР, а за деякими – від середньосвітових.

Крім того, варто зважати на певні закономірності розвитку фінансового моніторингу, зокрема:

– формування інституту фінансового моніторингу на початковому етапі спричиняє суперечливість правових норм, неупорядкованість розподілу компетенцій та функціональні конфлікти між органами регулювання та право охорони, оскільки є відносно новим та динамічним процесом;

– існує певний часовий лаг між початком запровадження інституту фінансового моніторингу та його усталенням і досягненням певної результативності його функціонування;

– наявність певних «сліпих» зон, що викликано перерізом компетенцій, що дозволяє уникнути відповідальності за фінансову поведінку, яка призводить до «відмивання» коштів [10,22].

Міжнародний досвід організації системи фінансового моніторингу розвинених країн вказує на ряд переваг, запровадження яких в Україні посилює ефективність функціонування національної системи. Зокрема, слід виділити:

1) розширення переліку фінансових злочинів, пов'язаних AML/CFT, відповідно до Рекомендацій FATF;

2) посилення міжвідомчої координації органів, які здійснюють регулювання та нагляд у сфері AML/CFT та створення єдиної інформаційної системи обміну інформацією;

3) посилення персональної відповідальності посадових осіб – суб'єктів первинного фінансового моніторингу, оскільки на сьогодні в Україні передбачено лише тимчасове відсторонення від посади до моменту усунення порушення;

4) забезпечення ефективних механізмів збереження конфіденційності одержаної інформації;

5) підвищення кваліфікації співробітників та обмін досвідом тощо.

Підкреслимо, що на сьогоднішній день відсутня цілісна система оцінки результативності функціонування фінансового моніторингу. Існуючі методичні розробки вважають за доцільне враховувати наступні складові, перелік яких не є вичерпним: широта та інтенсивність охоплення фінансовим моніторингом; швидкість процесу розслідування; оперативність обробки взаємних запитів органами фінансового моніторингу; ступінь релевантності відповіді запиту; якість розслідування та інше.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Систематизація підходів до визначення сутності «фінансового моніторингу» дозволила виявити, наявність суперечливості між низкою понять, що відображають різні аспекти даної категорії (власне «контроль», «нагляд», «діагностика», «регулювання» тощо), різні масштаби та ступінь охоплення процесу. Саме тому, доцільно розрізнити функціонування системи фінансового моніторингу на макроекономічному рівні – максимальне сприяння прозорості, стабільності та безпеки фінансової системи країни; на мікроекономічному рівні – забезпечення протидії відмиванню коштів.

Основними напрямками реалізації концепції розвитку системи фінансового моніторингу в Україні мають стати: активізації міжнародного співробітництва; удосконалення механізмів ідентифікації та розкриття підозрілих операцій, мережі інформаційного обміну; посилення внутрішньодержавної координації органів у сфері AML/CFT з усуненням «сліпих зон» чи неупорядкованості розподілу компетенцій; підвищення кваліфікації кадрів та фінансової грамотності населення і т. д.

Подальші дослідження та розробки у даній сфері мають бути спрямовані на формування уніфікованої системи комплексної оцінки результативності функціонування фінансового моніторингу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Doing Business – 2019. URL: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/doing-business-2019-ukraina-podnyalas-na-5-pozitsiy>
2. Worldbank (2018). Financial Inclusion Data / Global Findex. URL: <http://globalfindex.worldbank.org>.
3. Акімова О. В. Методологія розвитку підсистеми фінансового моніторингу в системі державного фінансового контролю: автореф. дис. канд. екон. наук. Чернігів, 2017. 40 с.
4. Акімова О. В. Фінансовий моніторинг в системі державного фінансового контролю: теорія, методологія, практика: [монографія] / О. В. Акімова. Краматорськ: ДДМА, 2017. 300 с.
5. Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.02 – механізми державного управління. Київ, 2018. 270 с.
6. Бисага К. В. Державне управління у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: європейський досвід для України: дис. канд. наук з держ. управ.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Івано-Франківськ, 2018. 212 с.

7. Глущенко О. О., Семенов І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. Львів: Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ, 2015. 429 с.
8. Дмитренко М. Г. Легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму: сучасні економічні аспекти і вплив на розвиток банків: монографія / М. Г. Дмитренко. – Київ: УАБС НБУ, 2014. – 302 с.
9. Колодізев О. М., Плєскул І. В. Фінансовий моніторинг у банках України: сутність і визначення проблем реалізації в сучасних умовах розвитку економіки. Управління розвитком, 2017. № 3-4. С. 24-35.
10. Лєонов С. В. Систематизація та характеристика існуючих схем легалізації доходів отриманих незаконним шляхом / С. В. Лєонов, А. О. Бойко, С. В. Миненко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі, 2019. № 1 (92). С. 35-45.
11. Лисенко О. В. Управління ризиками банку в системі фінансового моніторингу / О. В. Лисенко, О. Г. Мєлоян // Вісник ЖДТУ, Серія: економічні науки, 2015. № 3 (73). С. 145-152.
12. Матеріали офіційного сайту Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <http://sdfm.gov.ua>.
13. Офіційний сайт Національного рейтингового агентства РЮОІК. URL: <http://ruik.com.ua>. (дата звернення: 25.01.2020).
14. Оцінка та управління ризиком використання послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в комерційному банку: монографія / за заг. ред. О. М. Бережного; [С. О. Дмитров, О. В. Мерєнкова, Т. А. Медвідь, О. М. Ващенко]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 114 с.
15. Патюта І. М. Державний фінансовий моніторинг у контексті регулювання банківського сектору // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 4. – С. 48-51.
16. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> (дата звернення: 24.09.2019)
17. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537. Офіційний вісник України, 2014. № 77.
18. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» (щодо вимог до розміру статутного капіталу банку) № 2385 від 06.11.2019 [Електронний ресурс]: офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67295 (дата звернення 20.01.2020). – Назва з екрану.
19. Прямі іноземні інвестиції. Матеріали офіційного сайту Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2019/>.
20. Розподіл банків на групи у 2019 році [Електронний ресурс]: офіційний сайт Національного Банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-zalishiv-bez-zmin-kriteriyi-rozpodilu-bankiv-na-grupi-na-2019-rik> (дата звернення 20.01.2020). – Назва з екрану.
21. Скільки іноземних інвестицій надійшло в Україну в 2010-2018 роках. Аналітичний портал Слово і Діло. URL: [/ekonomwww.slovoidilo.ua/2018/08/31/infografika/skilky-inozemnykh-investytsiy-nadiyshlo-ukrayinu-2010-2018-rokakh](http://ekonomwww.slovoidilo.ua/2018/08/31/infografika/skilky-inozemnykh-investytsiy-nadiyshlo-ukrayinu-2010-2018-rokakh).
22. Смагло О. В. Оцінка ризику легалізації злочинних доходів суб'єктів первинного фінансового моніторингу / О. В. Смагло // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2015. – № 4 (74). – С. 201-212.
23. Статистичні дані щодо отриманих Держфінмоніторингом повідомлень про фінансові операції протягом 2019 року [Електронний ресурс]: Державна служба фінансового моніторингу України. – Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/statistika-ta-infografika/statistika/2019-rik/> (дата звернення 25.01.2020). – Назва з екрану.
24. Тенденції тіншової економіки в Україні у 2018 році. Матеріали офіційного сайту Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України і торгівлі України URL: <http://www.me.gov.ua>.
25. Хмєлюк А. А. Фінансовий моніторинг: суб'єкти та об'єкти в Україні. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). Фінанси, грошовий обіг і кредит, 2014. №174-180.
26. Хто і як інветує в Україну. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iaak-invest>.

REFERENCES:

1. Doing Business – 2019. URL: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/doing-business-2019-ukraina-podnyalas-na-5-pozitsiy>.
2. Worldbank (2018). Financial Inclusion Data / Global Findex. URL: <http://globalfindex.worldbank.org>.
3. Akimova O. V. (2017) Metodolohiya rozvytku pidsystemy finansovoho monitorynhu v systemi derzhavnogo finansovoho kontrolyu [Methodology of Financial Monitoring Subsystem Development within the System of State Financial Control]. Manuscript. Chernihiv : Chernihiv National University of Technology, 40 p. [in Ukrainian].
4. Akimova O. V. (2017) Finansovyy monitorynh v systemi derzhavnogo finansovoho kontrolyu : teoriya, metodolohiya, praktyka [Financial monitoring in the system of state financial control: theory, methodology, practice]. Monohrafiya. Kramators'k : DDMA, 300 p. [in Ukrainian].
5. Baranov R. O. (2018) Formuvannya ta realizatsiya derzhavnoyi polityky zapobihannya ta protydyi lehalizatsiyi dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom [Formation and implementation of the state policy of

preventing and counteracting the legalization of the proceeds from crime]. *Candidate's thesis*. Kyiv : National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 270 p. [in Ukrainian].

6. Bysaga K. V. (2018) Derzhavne upravlinnya u sferi protydyi lehalizatsiyi (vidmyvannyu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom: yevropeys'kyi dosvid dlya Ukrayiny [Public administration in countering legalisation (laundering) of proceeds obtained from crime: European experience for Ukraine]. *Candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk : Ivano-Frankivsk National Technical University, 212 p. [in Ukrainian].

7. Hlushchenko, O. O. and Semehen, I. B. (2015). Antylehalizatsiyni finansovi monitorynh: ryzyk-orientovanyi pidkhd [Anti-laundering financial monitoring: risk-based approach]. Monohrafiya. Lviv: Lviv Institute of Banking, NBU University Banking, 429 p. [in Ukrainian].

8. Dmytrenko, M. H. (2014). Lehalizatsiya kry minal'nykh dokhodiv ta finansuvannya teroryzmu: suchasni ekonomichni aspekty i vplyv na rozvytok bankiv. [Legalization of Criminal Income and Terrorist Financing: Current Economic Aspects and Impact on the Development of Banks]. Monohrafiya. Kyiv : UBS NBU, 302 p. [in Ukrainian].

9. Kolodiziev O. M., Pleskun I. V. (2017) Finansovi monitorynh u bankakh Ukrainy: sutnist ta vyznachennia problem realizatsii v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky [Financial Monitoring in Ukrainian Banks: the Essence and Definition of Implementation Problems in the Current Conditions of Economic Development]. *Upravlinnia rozvytkom*. 2017. vol. 3-4(189-190), pp. 24-35. [in Ukrainian]

10. Lyeonov S., Boyko A., Mynenko S. (2019) Systematyzatsiya ta kharakterystyka isnyuyuchykh skhem lehalizatsiyi dokhodiv otrymanykh nezakonnym shlyakhom [Systematization and characterization of existing schemes of legalization of proceeds received illegally]. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade*. vol. 1(92), pp. 35-45 [in Ukrainian].

11. Lysenok, O. V., Meloian O. H. (2015). Upravlinnia ryzykamy banku v systemi vnutrishnoho finansovoho monitorynhu [Bank risk management in the system of internal financial monitoring]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*. *Bulletin of the Zhytomyr State Technological University*. vol. 3(73), pp. 145-151. [in Ukrainian].

12. Materialy ofitsynoho saytu Derzhavnoyi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrayiny [Materials of the official site of the State Financial Monitoring Service of Ukraine]. URL: <http://sdfm.gov.ua>. (accessed 27.01.2020).

13. Ofitsiynyy sayt Natsional'noho reytnynhovooho ahent'stva RYURIK [Official site of RURIC National Rating Agency]. URL: <http://urik.com.ua>. (accessed 25.01.2020).

14. Dmitrov, S. O., Merenkova, O. V., Medvid, T. A., Vashchenko O. M., Bereznyi, O. M. (Eds.). (2010). Otsinka ta upravlinnia ryzykom vykorystannia posluh dlia lehalizatsii kryminalnykh dokhodiv abo finansuvannia teroryzmu v komertsiiinomu banku [Evaluation and risk management of the use of services for the legalization of criminal incomes or terrorist financing in a commercial bank]. Sumy : DVNZ «UABS NBU» [in Ukrainian].

15. Patyuta I. M. (2014) Derzhavnyy finansovyy monitorynh u konteksti rehulyuvannya bankiv's'koho sektoru // Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu [Financial Monitoring in the Context of Banking Sector Regulation] *Naukovyy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*. vol. 4, pp. 48-51.[[

16. Pro zapobihannia ta protydyi lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom abo finansuvannyu teroryzmu : Zakon Ukrayiny vid 14.10.2014. № 1702-VII [The Law of Ukraine «On Preventing and Combating the Money Legalization (Laundering) and/or Terrorism Financing», Oktober 14, 2014 № 1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> (accessed: 24.09.2019)

17. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnu sluzhbu finansovoho monitorynhu Ukrayiny: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 29.07.2015 № 537. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Regulation on the State Financial Monitoring Service of Ukraine» July 29, 2015 № 537]. *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, 2014. № 77.

18. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro banky i bankivsku diyalnist» vid 06.11.2019 № 2385 [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine «On Banks and Banking» November 6, 2019 № 2385]. *Ofitsiynyy veb-portal Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67295 (accessed 20.01.2020).

19. Pryami inozemni investytsiyi [Foreign direct investment] Materialy ofitsynoho saytu Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2019/> (accessed 20.01.2020) [in Ukrainian].

20. Rozpodil bankiv na hrupy u 2019 rotsi [Breakdown of Banks into Groups in 2019]. *Ofitsiynyy sayt Natsional'noho Banku Ukrayiny* Retrieved from <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalnyi-bank-zalishiv-bez-zmin-kriteriyi-rozpodilu-bankiv-na-grupi-na-2019-rik> (accessed 20.01.2020) [in Ukrainian].

21. Skil'ky inozemnykh investytsiy nadiyshlo v Ukrainu v 2010-2018 rokakh. Analitchnyy portal Slovo i Dilo. [How much foreign investment came to Ukraine in 2010-2018] URL: [/ekonomwww.slovoidilo.ua/2018/08/31/infografikaika/skilky-inozemnyx-investycij-nadijshlo-ukrayinu-2010-2018-rokax](http://ekonomwww.slovoidilo.ua/2018/08/31/infografikaika/skilky-inozemnyx-investycij-nadijshlo-ukrayinu-2010-2018-rokax).

22. Smaglo, O. V. (2015). Otsinka ryzyku lehalizatsii zlochynnykh dokhodiv subiektiv pervynnoho finansovoho monitorynhu [Assessment of the risk of criminalization of criminal incomes of subjects of initial financial monitoring]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu – Bulletin of the Zhytomyr State Technological University*, vol. 4(74), pp. 201-212.

23. Statystychni dani shchodo otrymanykh Derzhfinmonitorynhom povidomlen' pro finansovi operatsiyi protyahom 2019 roku : Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu [Ukrayiny Statistics on received financial transactions monitoring reports during 2019 : State Financial Monitoring Service of Ukraine] Retrieved from

<https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/statistika-ta-infografika/statistika/2019-rik/> (accessed 25.01.2020) [in Ukrainian].

24. Tendentsiyi tin'ovoyi ekonomiky v Ukrayini u 2018 rotsi. Materialy ofitsynoho saytu Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil's'koho hospodarstva Ukrayiny [Trends in the shadow economy in Ukraine in 2018. Materials of the official site of the Ministry of Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine]. URL: <http://www.me.gov.ua>.

25. Khmelyuk, A. (2017). Finansovyi monitorynh u systemi derzhavnogo finansovoho kontroliu Ukrainy [Financial monitoring in the system of state financial control of Ukraine]. Extended abstract of candidate's thesis. Chernihiv: Chernihiv. nats. akad. tekhnoloh. un-t [in Ukrainian].

26. Khto i yak investuye v Ukrayinu. Ukrayins'kyi tsentr ekonomichnykh ta politychnykh doslidzhen' im. O. Razumkova. [Who and how invests in Ukraine. Ukrainian Center for Economic and Political Studies. O. Razumkov]. URL: <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iaak-invest>.

SUMMARY

Rekunenko I., Kobets Zh., Shvydko I. Features of formation and application of financial monitoring system in Ukraine

The article is devoted to the study of peculiarities of formation and development of the national system of financial monitoring in the context of Preventing and Combining the Money Legalization (Laundering) and / or Terrorism Financing (AML / CFT). The basic approaches to the definition of the essence of the concept of «financial monitoring» are systematized according to the level of its conduct, and legal aspects of AML / CFT regulation in Ukraine are disclosed. The main functions of financial monitoring, including organizational and managerial, control and supervision, operational-analytical, informative and preventative are identified.

The results of the activity of the State Financial Monitoring Service of Ukraine are reviewed, which confirm that the banking sector is the most financially powerful channel of illegal flows. In turn, financial monitoring of the non-banking sector is characterized by low institutional performance.

The article provides a list of financial transactions that are most commonly associated with the illicit legalization of income, including cash transactions and transactions related to obtaining or providing financial assistance.

It is determined that the key problems of establishing a system of financial monitoring in Ukraine are: contradictory conditions of state-building processes (weakness of law enforcement and judicial authorities); imbalance of regulation of business activity (complexity and duration of starting a business, high level of tax burden); peculiarities of investment policy; low level of financial inclusion in Ukraine.

Given the international experience of developed countries, it is advisable to expand the list of financial crimes related to AML / CFT in accordance with the FATF Recommendations; strengthen interagency coordination and create a unified information exchange system; reinforce the personal responsibility of officials.

The main directions of realization of the concept of development of the financial monitoring system in Ukraine should be: intensification of international cooperation; improvement of mechanisms for identification and disclosure of suspicious transactions, elimination of «blind zones» or disorderly allocation of competences; In addition, the main task of conducting internal financial monitoring at the bank level should be use the tools «customer due diligence / enhanced due diligence», as well as «know you client / know your customer's customer», in order to ensure transparency (legality) of relationships with counterparties.